

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Archeologie vesnic zaniklých po roce 1945:

Ves Janov na Tachovsku

Tomáš Urban

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Archeologie

Bakalářská práce

Archeologie vesnic zaniklých po roce 1945:

Ves Janov na Tachovsku

Tomáš Urban

Vedoucí práce:

Mgr. Lukáš Funk

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1 ÚVOD	6
2 ARCHEOLOGIE ZANIKLÝCH VESNIC.....	7
2.1 Dějiny bádání.....	7
2.1.1 Středověká archeologie.....	7
2.1.2 Postmedievální archeologie	8
2.1.3 Archeologie modernity.....	10
2.2 Metodika práce.....	11
2.2.1 Tvorba teoretického modelu	11
2.2.2 Podklady pro tvorbu modelu.....	12
3 REŠERŠE HISTORICKÝCH PRAMENŮ	17
3.1 Obecné informace.....	17
3.2 Založení vsi.....	18
3.2.1 Hypotéza starší osídlení	18
3.2.2 Uspořádání zástavby.....	21
3.3 Historie Janova	23
3.3.1 Situace do 20. století	23
3.3.2 Situace v průběhu 20. století	25
4 ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM	28
4.1 Potenciál výzkumu.....	28
4.2 Destruktivní výzkum	29
4.2.1 Plocha Janov 1	30
4.2.2 Plocha Janov 2	31
4.2.3 Zhodnocení terénní situace	32
4.3 Nedestruktivní archeologický výzkum	33

4.3.1 Zaměření terénních reliktnů.....	33
4.3.2 Vývoj zástavby.....	34
5 ZÁVĚR	39
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	41
7 RESUMÉ	45
8 SEZNAM PŘÍLOH	46
9 PŘÍLOHY	47

1 ÚVOD

Jak je již podle názvu patrné, bude se práce zabývat problematikou archeologie modernity. Toto odvětví archeologie si zatím teprve buduje svou pozici ve vědních kruzích. Doufám tedy, že těchto několik následujících stran bude aspoň malým krůčkem kupředu, který povede k upevnění místa archeologie moderní doby, která je často diskutována a přesto málo akceptována.

Práce je segmentována do třech hlavních částí, které jsou dále ještě podrobněji členěné. Nejprve se věnuji archeologii zaniklého vesnického osídlení v obecné rovině. Pozornost soustřeďuji jak na starší výzkumy toho typu lokalit, tak i na metodiku výzkumu. Tyto metodologické postupy dále uplatňuji při vlastním výzkumném projektu.

Následující část má charakter historické rešerše. Jsou v ní obsaženy informace o Janově, získané vyhotovením rešerše všech dostupných relevantních pramenů. Zjištěná fakta jsou podrobněji rozčleněna na obecné informace a na informace o založení vsi a jejím následném vývoji.

Poslední z hlavních částí je samotný archeologický výzkum. V úvodu tohoto oddílu se věnuji potenciálu výzkumu Janova, zmiňuji jak své vlastní zájmové oblasti, tak i ty, které byly stanoveny při předchozím výzkumu. V souvislosti s tím se zaměřuji na rozbor terénní situace a interpretuji výsledky odkryvu. Viditelné stavební relikty jsem zaměřil pomocí souřadnic GPS. Na základě dostupných pramenů jsem vytvořil databázi mapující vývoj zástavby od založení Janova po jeho současný stav. V závěru této části shrnuji zjištěné informace a vyhodnocuji význam lokalit tohoto typu, z hlediska pojetí archeologie modernity.

2 ARCHEOLOGIE ZANIKLÝCH VESNIC

2.1 Dějiny bádání

2.1.1 Středověká archeologie

Přesto, že je tato práce zaměřena na problematiku vesnic zaniklých po roce 1945, přijde mi vhodné zmínit některé informace o výzkumech, které tento trend svým způsobem začaly. Jedná se o pionýrské projekty zabývající se ZSV neboli zaniklými středověkými vesnicemi. I archeologie středověku si musela budovat v rámci vědy své místo. Projekty zaměřené na výzkum vesnic začaly na konci padesátých let (Smetánka 1988, 14).

Výzkumy z předchozích období by se daly s jistou mírou nadsázky označit jako nezáměrné. Pozoruhodné je, že první výzkum zaniklé středověké vsi v Čechách patří zároveň i mezi nejstarší výzkumy tohoto charakteru v Evropském měřítku. Jednalo se o lokalitu na Hořovicku (okres Beroun) v poloze zvané „Mořina“. Amatérský archeolog Břetislav Jelínek zde v roce 1881 prokopal skupinku kupovitých útvarů, podle nálezů popela, kostí a střepů nádob určil, že se jedná o slovanský mohylník. Správnost jeho tvrzení byla podpořena dobovým romantickým smýšlením. Dnes je jasné, že se jednalo o rozvaliny středověké usedlosti (Smetánka 1988, 11-12).

Podobný objev učinil později i věhlasný archeolog a pracovník Národního muzea, J.L. Píč. I přesto, že byl tento znalec archeologického materiálu o něco skeptičtější a vysledoval určité nesrovnalosti, neopustil od domněnky, že se jedná o slovanské mohylníky. Aby však poukázal na určitou odlišnost, zařadil tyto nálezy do skupiny z období „poslední doby pohanské“.

Důležitým mezníkem byly výzkumy J. Axamita a J. Hellicha, kteří správně zařadili předchozí objevy do kategorie zaniklých středověkých vesnic. J. Hellich dokonce i prokopal několik další reliktní vesnického obydlí. Pojem mohyl z „poslední doby pohanské“ vymizel však ze

seznamu archeologických lokalit až po druhé světové válce, pod vlivem práce R. Turka (Smetánka 1988, 12-13).

O regulérních výzkumech lze však opravdu hovořit až od padesátých let 20. století. Výzkumnou éru ZSV pak odstartoval rok 1957, v návaznosti na výzkum lokality Kozojedy „V zahrádkách“ (okres Kolín), začíná celá řada dalších projektů Archeologického ústavu ČSAV (Smetánka 1988, 14).

2.1.2 Postmedievální archeologie

Výzkum věnovaný problematice novověkých vsí je u nás teprve na začátku. Lze jej přirovnat k celkovému zájmu o postmedievální archeologii, jejíž rozvoj je, přes slibné podněty z 80. let, teprve v počátcích (Dohnal- Vařeka v tisku). Tradice postmedievální archeologie má na západě dalekosáhlejší tradici. V anglosaském světě se tato nová disciplína zformovala již v 60. letech 20. století. (Nováček- Vařeka v tisku).

Počet zkoumaných lokalit ze 16. až 18. století je kolem třiceti. Nejčastěji se jedná o záchranné výzkumy, především pak dohledy při hloubení inženýrských sítí. Pouze v několika málo případech se podařilo uskutečnit plošný odkryv usedlostí, či jejich částí. V devadesátých letech pak proběhl v Libkovicích na Mostecku předstihový záchranný výzkum vesnického sídla zanikajícího v současnosti. Jen malá část těchto výzkumů byla však zpracována a dočkala se souhrnnější publikace (Dohnal- Vařeka v tisku).

Archeologie postmedievální doby prodělává podobný vývoj, jaký bychom mohli ještě v nedávné době pozorovat u archeologie středověku. Dnes již překonané tvrzení, že výzkumy z období středověku nelze považovat za archeologické, bylo založeno především na definici archeologických pramenů:

1) Archeologické prameny jsou statické. Nelze je pozorovat v jejich původní dynamice, tedy původním pohybu (Neústupný 1986, 526).

2) Archeologické prameny jsou němé. Vědomí lidí, kteří je vytvořili, je nám nepřístupné ve formě srozumitelného znakového systému (jazyka), srozumitelných symbolů uměleckých obrazů (Neústupný 1986, 526).

Od středověku tedy existují pro naše území psané prameny nesoucí dynamiku, a tak je nemůžeme použít jako předmět archeologického výzkumu. Pravda je však taková, že znalosti písemných, kartografických, ikonografických a jiných dostupných pramenů lze využít jako podporu teoretických modelů, které jsou dále ověřovány archeologickým výzkumem. Výzkum ověřuje data, která již prošla archeologickými transformacemi (Neústupný 1986, 527). V tom případě se jedná o relevantní archeologická data, na která lze tudíž aplikovat i archeologickou metodu a teorii. Dokonce mají tyto výzkumy daleko větší význam, než se na první pohled může zdát. Zjištěné informace se dají ověřit písemnými a jinými dostupnými prameny. Vše tedy funguje jako zpětná kontrola interpretace zjištěných struktur, kterou můžeme dále aplikovat i na starší období, kdy tato zpětná vazba již není možná.

„Množství pramenů písemných, ikonografických, etnografických a jazykových ze sledovaného období poskytuje zpětnou kontrolu výpovědních možností archeologických pramenů a rozvíjení teorie jejich kritiky, kterou lze aplikovat ve starších obdobích, kdy podobná kontrola není možná“ (Nováček-Vařeka v tisku).

Dalším z důvodů, proč by se tyto výzkumy neměly podceňovat, jsou probíhající kvantitativní transformace redukčního charakteru, hlavně pak ty destruktivní, které nás mohou připravit o řadu cenných faktů (Neústupný 1986, 528). V tomto případě se jedná asi nejvíce o soudobé zásahy, které ohrožují stav archeologický lokalit, vesnického prostředí (Vařeka-Balý-Funk -Galusová 2008, 101).

2.1.3 Archeologie modernity

S ohledem na dění v minulosti, konkrétně za posledních šest set let, lze nazvat problematiku zaniklých vesnic fenoménem. Označit zánikové situace jako fenomenální podněcuje hlavně fakt, že se jedná o velmi důležité a četné úkazy. Z historického hlediska souvisí zánikové horizonty často s nějakým válečným konfliktem, i když někdy i nepřímo. Níže se budu zabývat třemi největšími etapami, kdy docházelo na našem území k redukci venkovského obyvatelstva a sním i k největším zánikům vesnic.

- 1) husitské a následně poděbradské války (pol. 15. století)
- 2) třicetiletá válka (pol. 17. století)
- 3) 2. světová válka (pol. 20. století)

Pokud bychom se na tuto problematiku podívali v konkrétních číslech, zjistili bychom, že do roku 1419 je evidováno 50 zaniklých osad, později, díky husitským a poděbradským válkám, je v intervalu od roku 1420 do roku 1618 evidováno celých 752 lokalit. Další vlna válečných konfliktů v době třicetileté války způsobila zánik 135 osad a to mezi lety 1619 až 1654. V následném období od roku 1654 je počet roven číslu 23. Důležitým faktem je, že se jedná o pouhý zlomek z celkového počtu zaniklých vsí. Menší a méně významné vesnice a osady nemusely být vůbec evidovány (Roubík 1959, 6).

V jiné archeologické literatuře se dokonce hovoří o počtu okolo 4000 zaniklých vesnic a zemědělských usedlostí. V tomto počtu jsou zahrnuty ranně i vrcholně středověké vsi. Některé z těchto vesnic či usedlostí jsou však již nenávratně ztraceny. K nejčastějším příčinám totálního zániku a následnému zmizení archeologicky poznatelných struktur patří: rozorání na poli, zarovnání terénu na lukách a pastvinách, anebo zatopení hladinou rybníků (Smetánka 1988, 9).

V prvních dvou případech se hovoří o zániku spojeném přímo s válečným konfliktem. Během války byly vesnice a osady napadány projíždějícím vojskem a de facto fungovaly jako jakési „živé konzervy“, které armáda využívala k zásobování svých vojáků. Na vesnice byly pořádány loupeživé nájezdy, často spojeném s celkovým vyrabováním vsi a někdy i jejím vypálením (Vařeka 2012, přednáška na KAR ZČU). Obyvatelstvo bylo pak redukováno buď přímo při násilném aktu, anebo později důsledkem snížení stavu zásob. Někdy dochází k obnově vesnice třeba jen v menším rozsahu a jindy se nepodaří lokalitu obnovit vůbec (tamtéž).

Poslední bod je specifický v tom, že zánikový horizont nenese přímo válečný akt, ale situace, která začíná na jeho konci, a která pak dále následuje. Události, které postihly české, moravské a slezské pohraničí bezprostředně po válce a pokračovaly v dalších několika desítkách let, způsobily výjimečné sídelní transformace, které utvářejí dodnes ráz této krajiny. Jedná se především o vysídlování německého obyvatelstva, následné dosídlování a budování železné opony, která přímo ovlivnila životy více než pěti milionů lidí (Topinka 2004, 534). *„Náhlé přerušení mnohasetletého přirozeného vývoje mělo za následek zánik několika set tisíc vesnic, osad, samot i většiny souvisejících hospodářských a výrobních komponent. Tuto výraznou diskontinuitu lze jistě bez nadsázky přirovnat k silným vlnám pustnutí, které postihly naše území v 15. a 17. století. Vzhledem ke skutečnosti, že pozůstatky zaniklých vesnic a jejich zázemí byly během 50. a 60. let záměrně ničeny těžkou technikou, a také v současné době tyto lokality čelí řadě ohrožení, měl by se jejich archeologický výzkum stát jedním z prioritních úkolů současného bádání,“* (Funk 2010, 268).

2.2 Metodika práce

2.2.1 Tvorba teoretického modelu

Předtím, než začne archeologický výzkum, musí si jeho autor sestavit soubor otázek, na které se bude následně snažit v terénu najít

odpovědi. Dobře zvolený soubor otázek je základem správného provedení výzkumu.

Protože jsou však archeologické prameny a následně tedy i zjištěné struktury ochuzené transformacemi, stávají se statickými, formálními (nefunkčními), věcnými (bez významu) a němými (bez smyslu). Na základě samotných archeologických pramenů jsou jejich funkce, význam a smysl nepřístupné. Důležitým faktorem je, že tyto procesy probíhají v čase a archeologické prameny už dávno svůj čas nenávratně ztratily (Neústupný 1986, 544).

Jediný způsob, jak deformalizovat archeologické struktury je založen na metodě modelování. Model daného kontextu je formulován na základě nearcheologických jevů. Tyto nearcheologické jevy jsou aplikovány ze systému živé kultury. Pokud je systém struktur kontextu shodný se systémem materiálních struktur modelu, můžeme usoudit shodnost funkcí, významu a někdy i smyslu (Neústupný 1986, 544).

Archeologické modely jsou vytvářeny na základě poznání společností, které lze pozorovat v jejich dynamické formě, to je v čase. U historických pramenů by se mohlo zdát, že zachycují mrtvý čas, tedy statické skutečnosti. Nutné je však uvědomit si, že jazyk psaných pramenů má schopnost vyjadřovat dynamiku, tudíž i funkci, význam a smysl. Historické zprávy jsou tedy vhodným zdrojem pro vytváření archeologických modelů (Neústupný 1986, 544).

2.2.2 Podklady pro tvorbu modelu

Vzhledem k faktu, že se v případě Janova jedná o výzkum lokality recentního stáří, je vhodné udělat rešerši všech dostupných písemných pramenů, prozkoumat patřičné kartografické podklady, letecké snímky a případně i dobové fotografie (Funk 2010, 268). Vzhledem k faktu, že se jedná o výzkum lokality, ke které existují již písemné prameny, je vhodné použít získané informace pro doplnění souvislostí. Dále se budu zabývat i

kartografickými prameny, jak současnými, tak historickými, které mohou mnohdy nést skryté informace o názvech zaniklých vsí (Roubík 1959, 7).

Je třeba zmínit, že díky souvislosti mezi daty historických a kartografických pramenů, je vhodné čerpat z obou dvou zdrojů zároveň. Hlavním důvodem je podání co nejpřesnějšího a zároveň nejpřehlednějšího svědectví. Tyto informace dále doplním o poznání, která zachytila PhDr. Marie Wasková v historické rešerši, kterou vytvořila v rámci předchozího výzkumu Janova.

Kartografické prameny jsou přínosným zdrojem informací o dané lokalitě. Lze z nich zjistit informace o poloze a stavu zkoumaných lokalit nebo o důležitých bodech v okolí.

Vzhledem ke stáří lokality je k dispozici hned několik mapových podkladů. Metoda rozboru kartografických pramenů se dále díky projektu Laboratoře geoinformatiky fakulty životního prostředí univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem stala v současné době více atraktivní. Laboratoř se ve své vědecké činnosti orientuje i na otázku využívání starých map při studiu krajiny. Pointou atraktivity je však fakt, že díky tomuto projektu jsou pro širokou veřejnost mapové listy k dispozici na internetu v elektronické podobě. Tato okolnost do jisté míry ulehčuje pátrání po konkrétních mapových listech.

K dispozici je map hned několik. (pozn. Níže zmíněné historické mapy a informace k nim, jsou k dispozici na internetovém serveru <http://www.oldmaps.geolab.cz>, citováno 12. 02. 2012)

1) Nejstarší z těchto map, je **Müllerova mapa** Čech z roku 1720. Vznikla jako i další jmenované na základě vojenských, správních a hospodářských požadavků. Vhodná pro použití je hlavně proto, že obsahuje i informace o zaniklých osadách.

2) **I. Vojenské mapování**, zvané též josefské, z let 1764-1768 (rektifikace 1780-1783). Podkladem se stala Müllerova mapa. Důstojníci vojenské topografické služby vytvářeli mapu tak, že projížděli krajinou na

koni a mapovali metodou „a la vue“, což znamená v překladu „od oka“. Zachycuje barokní krajinu před nástupem průmyslové revoluce.

3)II. Vojenské mapování, Františkovo, z let 1836-1852. Zachycuje krajinu v době průmyslové revoluce a rozvoj intenzivních forem zemědělství.

4)III. Vojenské mapování, Františko-josefské, část Čechy, z let 1877-1880. K dispozici jsou dva mapové podklady, v měřítku 1:25 000 a 1:75 000

Výhodou pramenů písemného charakteru je, že některé základní soubory byly přehledně uspořádány a vydány. Dají se tedy použít jako operativní podpůrný pramen poznání (Škabrada 1996, 70).

V následujících řádcích uvedu ty nejvýznamnější a zároveň nejlépe přístupné, tento soupis pak doplním o základní informace o jejich využití. Základní kostrou jsou tzv. katastry, jedná se o soupisy majetku, držby nemovitostí, vytvořené státní správou jako podklad pro vybírání daní. Tyto prameny jsou dostupné pro poslední čtyři staletí. Z období středověku jsou známy jen urbáře. V těchto soupisech jsou uvedeni poddaní a jejich dávky v závislosti na jednotlivých panstvích (Škabrada 1996, 70).

Berní rula, je nejstarší katastr na našem území. Vznikl v období hospodářské konsolidace po dlouhodobém rozvratu a devastacích za třicetileté války. Jedná se o soupis všech vesnic, městeček i měst, podle jednotlivých panství a tehdejších krajů. Zaznamenány jsou i usedlosti po válce pusté či znovu osazované. Díky tomu je rula i velmi cenným a věrohodným pramenem pro poznání vesnice ve středověku (Škabrada 1996, 70).

Tereziánský katastr, je druhý úplný katastr. Byl vytvořen více než půl století po Berní rule. Je podrobnější a členěný na dvě majetkové složky. První je část poddanská, tzv. rustikál, a druhá část panská, tzv. dominikál.

Sumáře jsou řazeny opět podle tehdejších krajů. Rozdělení usedlostí je členěno podle výměry půdy. Používaná jednotka strych je rovna cca 0,3 ha (Škabrada 1996, 73).

Dalšími zajímavými údaji, které mohou nepřímo informovat o dění ve vesnici je například bonita půdy, počet domů bez pozemků, charakteristika poměrů v místní zemědělské výrobě atd. V neposlední řadě stojí za zmínku seznam profesí a řemesel, které bývají spojeny se specifickými stavbami. Tereziánský katastr obsahuje i informace o farní příslušnosti a počtem „duší“, tedy počtem obyvatel v daném místě (Škabrada 1996, 73).

První číslování se uskutečnilo jako důležitá součást tereziánských a josefských reforem v letech 1770-71. Důležitým faktem je, že na vesnicích nebylo většinou, na rozdíl od měst, později měněno, a tvoří proto kostru pro přehled o vývoji zástavby za posledních dvě stě let (Škabrada 1996, 73). Číslovány byly všechny majetkově samostatné obytné stavby v logickém pořadí. Číslování začínalo buď nejvýznamnější stavbou (panské sídlo, fara, rychta), a pokud v dané vesnici chybělo, tak se postupovalo od přirozeného okraje zástavby. Číslování mělo postupovat pak uzavřeným kruhem, zpravidla po směru chodu hodinových ručiček. Další popisná čísla byla pak přidělována postupně podle přibývajících výstavby (Škabrada 1996, 73-74).

Stabilní katastr slouží jako jeden z nejdůležitějších podkladů pro poznání historické zástavby. V Čechách vznikl během první čtvrtiny 19. století (Škabrada 1996, 74). Některé listy jsou již přístupné i v elektronické podobě. Případně lze zažádat o vyhotovení jejich kopie.

Stabilní katastr zachycuje stav sídel a krajiny před nástupem průmyslových proměn. Objekty jsou barevně odlišeny. Karmínová barva značí veřejné budovy (kostely, zámky, radnice), a poté mohou být stavby zněny buď žlutou, nebo červenou barvou. Toto rozlišení je na základě protipožárních předpisů. Žluté bývají zpravidla vyloženě dřevěné stavby, které jsou více náchylné k případnému požáru. Červené jsou pak stavby

zděné ale i dřevěné stavby, které však splňují určitá bezpečnostní opatření např.: zděný komín, dřevo-hlinité stěny, šindelová či keramická krytina (Škabrada 1996,74).

Jak jsem již zmínil, lze u postmedieválních a moderních archeologických výzkumů použít mnohdy **etnologická pozorování**, která mohou sloužit jako zpětná kontrola zjištěných faktů (Nováček-Vařeka v tisku).

V tomto případě by se však dalo využít etnologického pozorování i při sledování průběhu archeologických transformací. Existují jisté lokality například v Rumunsku, konkrétně v oblasti Banátu, kde vznikaly v minulosti české vesnice. Na uspořádání a tvaru objektů je patrné, že byly tyto lokality budovány podle stavebních obyčejů, které si sebou lidé přinesli z Čech. Tuto hypotézu by šlo velmi jednoduše ověřit stavebně historickým průzkumem. Pokud by se domněnka potvrdila, jednalo by se o artefakty s obdobnými formálními i polohovými vlastnostmi, jako je tomu u našich novověkých vesnic.

Důvod pro potenciální výzkum je v tom, že v současné době dochází k vysídlování vesnic. Lidé odchází zpět za rodinami do Čech. V Banátu po nich zůstávají opuštěné usedlosti, na kterých se začnou v brzké době projevovat transformační procesy.

3 REŠERŠE HISTORICKÝCH PRAMENŮ

3.1 Obecné informace

Osada Janov náleží k okresu Tachov v západních Čechách. Její poloha je situována při silnici z Boru do Plané v blízkosti Kočova. Dnes se intravilán Janova skládá ze dvou stojících usedlostí, a dále pak bývalého objektu JZD. Tento stav má za následek v nemalé míře i demolice, která lokalitu postihla v letech 2007-2010, při výstavbě silničního mostu (Procházka 2011, 292). V souvislosti s tímto aktem proběhl záchranný archeologický výzkum, který prováděl Západočeský institut pro ochranu a dokumentaci památek (ZIP o.p.s.). Nadmořská výška dané lokality se pohybuje okolo 490 m n.m (<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>, citováno 11. 03. 2012).

Geologické podloží je tvořeno převážně žulami, místy se objevují terciérní písky nebo jíly. V okolí města Planá tvoří geologické podloží horniny z proterozoika až paleozoika- amfibolity, diabasy, porfyry, břidlice, fylity, svory až paruly (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 1). Půdy v okolí Janova jsou pak převážně kyselé kambizemě (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 1).

Zkoumané území je odvodňováno řekou Mží, která se vlévá do Berounky. V celkovém pohledu se jedná o Vltavské povodí. Původní vegetací této oblasti je brusinková borová doubrava (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 1).

Katastrální příslušnost Janova se v průběhu let měnila. K tomu jevu docházelo z důvodu posunu hranic okresů, ke kterým lokalita náležela. „Janov, německým názvem *Johannesdorf*, je vesnice založená v rámci vnitřní kolonizace plánsko-kočovského panství na jihovýchodním okraji dnešního k.ú. Kočov v poslední čtvrtině sedmnáctého století. Do zrušení feudalismu spadal Janov správně pod statek Kočov, od roku 1850 byl veden jako osada obce Kočov. Od roku 1980, v době připojení Kočova pod Planou, byl částí obce Planá. K opětovnému odloučení

Kočova došlo 24. 11. 1990 a od tohoto data je tedy Janov opět část obce Kočov. Příslušný soudní okres byl vždy Planá, politický okres Planá 1850-1938, Tachov 1938-1945, Planá 1945-1949, Tachov 1949-2009“ (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 4).

3.2 Založení vsi

Historické prameny zpravidla řadí založení vesnice Janov na samý konec 17. století. V jakém konkrétním roce byla vesnice založena, je však otázkou. Podle zjištěných údajů polemizují vědci mezi dvěma daty. Založení vsi Janov je zpravidla zmiňováno k roku 1686. Přičemž měla být ves nazvána na počest, tehdejšího majitele panství, Jana Jáchyma ze Sitzendorfu, který koupil plánské panství, a s ním tedy i statek Kočov, ke kterému Janov patřil, roku 1665, a nebo podle jeho syna, Jana Weiganda, hraběte ze Sitzendorfu (Profous 1949, 99).

Existuje však i názor, že první písemná zmínka o Janovu pochází až z roku 1694, soudí tak na základě peněžních knih statku Kočov. *„Zápis v peněžní hlavní knize by tedy vznik vsi kladl o několik let později, pokud ovšem v předcházejících letech nebyli poddaní od platu osvobození“* (Hofmann 1979, 517). Název, používaný pro tuto vesnici byl pak Johannesdorf, nebo také Johannesdörfel (Profous 1949, 99).

3.2.1 Hypotéza starší osídlení

Pozoruhodný je ale fakt, že na kartografických pramenech se objevuje i jiný název této vesnice. Konkrétně například „Klein Edung oder Johanisdörfel“ (I. Vojenské mapování, Čechy mapový list č. 136) v překladu znamená Klein Edung, malá pustina, anebo poustka. Název je tedy vyjádřením děje, při kterém na místě zpustla starší vesnice či usedlost (Roubík 1959, 7).

Zajímavé je i zvolené pořadí názvů. Vše je ještě umocněno existencí staršího mapového podkladu (Müllerova mapa), který nazývá ves pouze jako Klein Edung, bez dalších ekvivalentů. Tato skutečnost

velmi silně svádí k tomu, že Janov musel být založen na místě staršího, patrně již středověkého osídlení. Stejná myšlenka je otištěna i v nejnovější informaci, která se Janovu aspoň okrajově věnuje, doslova je zde uvedeno toto: „*Janovu se v minulosti říkalo také Klein Ödung, případně Odung, tedy Malá Pustina či Pustina. Je proto velice pravděpodobné, že byl založen v místech starší zpustlé lokality.*“ (Procházka 2011, 292) Autor textu dále svou myšlenku doplňuje: „*Shodou okolností se v okolí Janova vyskytují i další vsi, které byly založeny na místech staršího osídlení, např. Svatý Jan, Vítovice nebo Dolní Plezom*“ (Procházka 2011, 292).

Při pátrání v soupise zaniklých osad a vsí však žádné starší osídlení na místě dnešního Janova není evidováno (Roubík 1959). „*V dochovaných písemných pramenech dokumentujících rozsah původního samostatného panství Kočov – totiž ani v berním rejstříku Plzeňského kraje z roku 1379 ani v deskových zápisech 16. a počátku 17. století, však bohužel nefiguruje zmínka o zaniklé vsi, kterou by bylo možno ztotožnit s Janovem*“ (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 6).

Pokud tu však vesnice před vysazením nové zástavby na konci 17. století opravdu stávala, pak není těžké spojit si její zánik s událostmi třicetileté války. Tato asociace vzniká hlavně kvůli tomu, že v bezprostřední blízkosti, tj. do 5 kilometrů od lokality se nachází Třebel, jedno z bojišť tohoto nadnárodního konfliktu. To by i vysvětlovalo okolnost, že si lidé prostě pamatovali starou lokalitu, která před půl stoletím zpustla, a proto nové vsi říkali prostě „Pustina“.

Otázkou je, zdali souvisel název s další obdobně nazvanou lokalitou, dnešní Velkou vsí. V minulosti nesla název Gros ödung. Pro přehlednost změn názvů obou lokalit jsem vytvořil tabulku. Pozn.: Pod zkratkou VM je myšleno vojenské mapování.

Současný název	Müllerova mapa	I. VM	II. VM	III. VM 1:25 000	III. VM 1:75 000
Janov	Klein Edung	Klein Edung (Johanisdörfl)	Johannesdorf	Johannesdf. (Kl. Öding)	Janov (Johannesdf.)
Velká Ves	Gros ödung	Gros Edung (Zinsendörfl)	Sinzendorf	Sinzendorf (G. Oeding)	Velká Ves (Sinzendf.)
???	-	-	Oeding	Oeding	Pustina

Jak je patrné, nedá se na základě názvů z mapových podkladů vyvrátit, ale ani potvrdit souvislost mezi oběma lokalitami. Jsou období, kdy bylo označení pro pustinu psáno odlišně, ale existuje i doklad, kdy je opis jednotný. Navíc v období II. Vojenského mapování (1836-1852) přibývá další lokalita v okolí, která nese obdobný název. Poloha je cca 2 km jižně od Velké vsi. V současné době už nenese žádný název. Na leteckém snímkování z roku 2006 je ještě patrná v terénních reliktech (<http://www.mapy.cz>, citováno 13. 01.2012).

Historická rešerše vytvořená v rámci předchozího archeologického výzkumu Janova, se věnuje problematice zpustlé lokality, a tedy i možnosti staršího osídlení daleko více do hloubky.

Při zkoumání výpisů vesnic z 16. a 17. Století, které patřily k panství Kočov, se v podstatě nepodařilo nalézt žádnou zmínku o starším osídlení na dané lokalitě. Autorka dále uvádí, že se mohlo jednat jen o malou usedlost, která by z výčtu vesnic a osad při převodech vlastnických práv mohla lehce vypadnout. Stejně i jako její (pravděpodobně český) název z podvědomí německého obyvatelstva (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 10).

V další části rešerše je také zmíněna souvislost názvů Klein a Gros Edung. Sinzendorf neboli Gros Edung, byl stejně jako Janov založen novými majiteli panství, Sinzendorfy, někdy mezi lety 1665-1670, na místě někdejší Velké Vsi. V tomto případě se jednalo o pustou lokalitu, která dříve náležela k držbě kladrubskeho kláštera (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 10-11).

3.2.2 Uspořádání zástavby

Další zajímavou okolností, která je spojena již s výstavbou vsi, je pravidelné uspořádání staveb. Ves vznikala plánovitě, a to šest a šest usedlostí prosti sobě podél staré hlavní cesty (Procházka 2011, 292). Nabízí se tedy otázka, zda se nemohlo jednat o tzv. raabizační vesnici. Tento typ vesnic je spojen s radikálním opatřením rakouského ekonoma, F. A. Raaba, který k roku 1775 zrušil dvory na panstvích komorních, exjesuitských a městských. Důvodem byla neefektivnost panského hospodaření, které bylo vesměs odkázáno na neoblíbenou robotní práci poddaných. Rozparcelované dvory pak byly pronajaty či rozprodány zájemcům, kterými byli zpravidla poddaní. To vedlo k procesu transformace a doplňování sídelní struktury (Škabrada 1996, 69).

V souvislosti s pravidelnou zástavbou podél cesty a vyměřením příslušných pozemků by se mohlo jednat skutečně o tento specifický druh vesnic. Půda v Janově byla navíc poddaným skutečně pronajata, a to za roční poplatek 3 zlaté a 30 krejcarů (Tereziánský katastr český 1966, 197).

V Janově bylo vysazeno 12 usedlostí, v pravidelném uspořádání podél cesty z Boru do Plané. Zároveň však na místě, kde se křížily i jiné cesty z různých směrů. Podobu jednotlivých domů dobře zachycuje část historické rešerše. *„Tyto domky měly pravděpodobně poměrně jednotou dispozici. Podle dokladu v gruntovních knihách zde byla jednak obytná světnice (Stube), dále komora při obytné světnici (Stubenkammer), někdy uváděná kuchyňská či domovní komora, dále půda nad světnicí, na níž si výminkáři uchovávali svůj díl úrody či osobní věci (zmiňována i půda nad komorou), brambory se uskladňovaly ve sklepě a někdy také při komíně – tj. zřejmě při černé kuchyni. K hospodářství pak vedle chlévu patřila i stodola a dřevník s půdou. Obytné i hospodářské prostory byly (asi až na stodolu, která byla na hranici dvora se zahradou) pod jednou střechou, stáj zřejmě vesměs těsně sousedila s obytnou světnicí a černou kuchyní, jednalo se tedy o klasický venkovský trojtrakt. Typický půdorys nejstarší*

janovské zástavby dost možná zachycuje dochovaný plán přestavby domu čp. 6 v Janově. Tento plán byl sice narýsován teprve v roce 1939, nicméně dům čp. 6 zřejmě jako jediný v Janově unikl velkému požáru v roce 1811, takže u něj nelze vyloučit určitou míru dochování původních forem“ (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 16).

Zdá se, že se skutečně mohlo jednat o ves vysazenou v rámci procesu raabizace, jenže tomu tak není. Pokud by Janov byl raabizační vsí, musel by předběhnout dobu samotného procesu o zhruba devadesát let. Domnívám se však, že se mohlo jednat o tzv. dominikální vesnice, které mají obdobný projev, pravidelné zástavby a navíc vznikaly až do poloviny 19. století (Škabrada 1996, 69).

Možná působí zvláště, že proces raabizace vylučuji, a to především pro svou „mladost“ oproti stáří vsi, a poté se přikláním k dominikálnímu typu vesnice, který vznikal až kolem poloviny 19. století, což je ještě o dalších sedmdesát let později. Má domněnka je však založena na předpokladu, že požár v roce 1811, zničil celou tehdejší zástavbu (viz. výše). Nově vznikající ves pak byla plánovitě vysazena v podobě pravidelných půdorysů, jak jí známe z pozdějších dob. V tom případě by se mohlo jednat o tzv. dominikální ves, kterou majitel panství za určitým účelem podnikání opětovně vystavěl.

U Janova se však nejspíš bude jednat pouze o znovu vystavění vsi za obdobným způsobem podnikání, který tu lidé v pronajatých usedlostech provozovali již před požárem. Pozoruhodné je však, že podnikatelská politika majitelů panství využívala již v polovině 17. století stejných postupů, jaké aplikoval o téměř sto padesát let později, při svých reformách ekonom F. A. Raab. *„Už za posledního šlikovského držitele Františka Arnošta byly některé panské dvory rozparcelovány mezi poddané a roboty přeměněny na platy. Také hraběnka usilovala o převedení robot na peněžní a naturální dávky. S tím pak souvisela i vnitřní kolonizace plánsko-kočovského panství, která měla zvýšením počtu osedlých usazených v nájmu na panské půdě docílit vyšších*

ročních příjmů panství. Toto rozšiřování počtu usedlých se týkalo jak stávajících osad, tak byly zakládány vesnice nové“ (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 13).

Hypotéza, že usedlost čp. 6 může vypovídat o původní zástavbě, je do jisté míry irelevantní, protože vychází pouze z okolností, že je na mapě stabilního katastru zakreslena jako jediná žlutou barvou (viz. výše). Usedlost mohla vzniknout také nově, jen se na její výstavbu mohlo použít méně kvalitních materiálů, což vedlo k tomu, že byl na mapě stabilního katastru zakreslen jako více náchylný k požáru. Použití odlišných druhů kvality materiálu může být podloženo tím, že výstavba vznikala postupně a někdy byli majitelé nuceni zadlužit se, anebo přímo prodat dům (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 19).

3.3 Historie Janova

3.3.1 Situace do 20. století

Vzhledem k faktu, že nelze použít jako zdroj informací o Janově první souhrnný katastr, Berní rulu, protože je tento soupis staršího data než založení vsi, nezbyvá než pátrat až v druhém nejstarším katastru.

V polovině 18. století vypadá situace v Janově následovně. Ve vsi žije dvanáct hospodářů, kteří obdělávají své pronajaté polnosti. Pole jsou dohromady velká 52,2 strychu. Dvanáct je ve výměře od 1,1- 5 strychů a jedno pouze do 1 strychu. (Tereziánský katastr český 1966, 196) Jeden strych se rovná cca 0,3 ha (Škabrada, 1996, 73).

Při převedení, pro lepší představu, celkové výměry polností ze strychů na hektary, se dobereme čísla 15,66 ha. Tato výměra byla ve středověku chápána jako výměra odpovídající cca jednomu lánu, který měl stačit na obživu jedné usedlosti. V tomto případě se o jeden lán „musí podělit“ dvanáct hospodářů, což znamená, že aritmetický průměr na jednoho hospodáře se rovná 1,3 ha. Navíc při přihlédnutí k faktu, že bonita, tedy výnosnost půdy, je v soupisu klasifikována do osmé

(Tereziánský katastr český 1966, 196), tedy nejhorší skupiny, vybízí hned k několika otázkám. Bonita půdy souvisí s tím, kolikrát převyší sklizeň obilí množství, které bylo vyseto. V tomto případě (pro osmou skupinu) je to pouze 2,5 krát (Tereziánský katastr český 1964, 13), to ve mně evokuje zjištění, že by se hospodáři pěstováním obilí zrovna moc neuživil.

To znamená, že zde lidé museli pěstovat buďto jinou plodinu, anebo provozovat jiný druh živnosti. Rozhodně nelze obyvatele považovat ani za velké pastevce, protože na odvoz roční sklizně sena a otavy z přilehlé louky stačil pouze jeden dvouspřežný vůz a dva věřtele. (Tereziánský katastr český 1966, 196) Tato výměra by pro uživení velkého počtu dobytka rozhodně nestačila.

Při pohledu na poznámku o adminikule, charakterizující místní poměry v zemědělské výrobě (Škabrada 1996, 73), je patrné, že se lidé v Janově věnovali předení, a dále pak komerční činnosti. (Tereziánský katastr český 1966, 196). Co přesně lidé předli a o jaký druh komerční činnosti šlo, se mi však nepodařilo zjistit.

Lidí v Janově žilo v polovině 18. století kolem čtyřiceti. Přesně 40 jich je jmenováno v kontextu příslušnosti k faře v Brodě nad Tichou a k tamnímu kostelu sv. Jakuba Většího. (Tereziánský katastr český 1970, 339) Každý z nich musel povinně robotovat, a to jeden den v týdnu (Tereziánský katastr český 1966, 197).

Ve druhé polovině 18. století je ve vesnici již 13 usedlostí, rozšíření zaznamenává josefský katastr. V rámci reformy je provedeno i číslování domů. K roku 1773 je k jednotlivým domům vytvořen jmenných seznam tehdejších hospodářů (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 18). V březnu roku 1811 postihl vesnici velký požár, zničil téměř všechny stavby (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 16). Jediná usedlost, která měla požáru uniknout, byl pravděpodobně dům čp. 6, tato domněnka je podpořena faktem, že na mapě Stablního katastru z roku 1838 je tento objekt jako jediný zakreslen žlutou barvou, která značí

stavby ze spalného materiálu. Ostatní usedlosti jsou uvedeny jako objekty z nespalného materiálu. Podle mého názoru je však toto tvrzení irelevantní. Objekt čp. 5, obecní pastouška, zde již není zakreslen, což pravděpodobně značí, že nebyl po požáru již obnoven (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 20).

Ve třicátých letech 19. století je Janov rozšířen o další usedlost, čp. 14. Je již zakreslena na mapě Stablního katastru. Nový dům byl postaven v roce 1837 v poloze poněkud stranou západně od původní ulicové zástavby (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 19-20).

K roku 1848 je zmínka o Janovu, kde je uvedeno 67 obyvatel ve 14 domech (Palacký 1848, 400).

Podle dochovaných zpráv se zdá velice pravděpodobné, že byly stavby znovu vystavěny na stejných parcelách, kde domy stávaly před požárem. Blíže v podrobné rešerši jednotlivých staveb, viz. Nálezová zpráva (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 24-49). Tuto hypotézu by bylo vhodné ověřit dalším terénním odkryvem, zaměřeným mimo jiné na polohové vlastnosti jednotlivých objektů.

3.3.2 Situace v průběhu 20. století

V době první republiky docházelo na vsi k několika přestavbám a stavebním úpravám, které prováděl zednický mistr z nedalekého Kočova. Ve třicátých letech 20. století poté došlo opět k rozšiřování zástavby, a to o dům čp. 15. Tato nová usedlost byla situována severozápadně od původního intravilánu, za rybníkem (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 20-21).

V závěru druhé světové války sloužila silnice vedoucí Janovem jako významný tah ustupující německé armády. Na tyto transporty se soustředilo odstřelování hloubkových letců. Dne 19. Dubna 1945 se Janov stal terčem jednoho z náletů, když se mezi stodolami pokoušel

ukrýt německý vůz. Následkem byl mohutný požár, který postihl šest dvorů na východní straně silnice. Konkrétně čp. 1,2,3,4,13 a 12.

Zástavba měla být již do odsunu znovu vystavena. Janov se stal před koncem války ještě jednou cílem odstřelování, a to 3. května 1945. Byly poškozeny střechy, okna, elektrické vedení atd. Dne 5. května byla vesnice již obsazena americkou armádou, přičemž již nedošlo k dalším škodám na majetku (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 21). K tomuto období vznikla i rekonstrukční mapa.

Poválečná situace znamenala pro Janov odsun původního obyvatelstva, což zaštiťovaly Benešovy dekrety. K vystěhování docházelo postupně, v několika vlnách, od dubna do června roku 1946. Vesnice byla osídlena novými lidmi, některá hospodářství však zůstala i po ustálení situace neobydlena nebo byla připojena k jinému číslu popisnému. Koncem čtyřicátých let byla obydlena tato čísla popisná: čp. 3 (spojené s čp. 2), 6, 7, 8, 9 (spojené s čp. 10), 11, 12, 13, 14 (spojené s čp. 4) a čp. 15. Z trosk čp. 1 se bral stavební materiál (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 22-23). To, že byla usedlost čp. 1 skutečně rozebírána na stavební materiál, je patrné i z leteckého snímku. Dále toto snímkování potvrzuje autentičnost rekonstrukční mapy (<http://www.kontaminace.cenia.cz>, citováno 23.02. 2012).

Tato situace opět nebyla moc stabilní, protože během padesátých let museli majitelé přídělů odevzdat své hospodářství a zejména polnosti Československým státním statkům (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 23). Tyto peripetie souvisí s úbytkem obyvatelstva Janova, ale i dalších osad náležících ke Kočovu, který je někdy tak markantní, že je počet usedlíků až o polovinu nižší v roce 1950 než byl v roce 1930. V Janově se dokonce jedná o úbytek rovný dvou třetinám. Tučně uvedené údaje v tabulce se vztahují k celkovému počtu usedlíků na Kočovsku.

osadníci	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970
Kočov	565	652	612	598	585	612	580	225	201	206
Janov	68	73	72	67	78	83	83	26	18	18
Klíčov	97	100	82	90	92	80	84	40	29	18
Kočov	346	416	387	378	350	370	359	153	153	170
Ústí	54	63	71	63	65	79	54	6	1	0

Informace z Retrospektivního lexikonu obcí.

V roce 1962 držely státní statky polnosti od čp. 6, 7, 8, 1, 2, 3, 12, 13. A v roce 1967 stály v Janově pouze usedlosti čp. 15 a na jihovýchodní straně čp. 9, 6 a čp. 14 a několik stodol. Někdy po roce 1967 byl zbořen i dům čp. 6 (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 23). Z těchto okolností vyplývá, že někdy po roce 1967 došlo v Janově k přestavbám.

V roce 2006 byla kvůli přeložce silnice zdemolována čp. 9 a 14 (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 23). V souvislosti s demolicí proběhl archeologický terénní výzkum. Plány těchto staveb a jejich fotografie před demolicí jsou součástí příloh. Po tomto zásahu se o Janovu nedá hovořit jako o stojící novověké památce, protože všechny stojící stavby jsou pozdně recentního stáří. Nejstarším dochovaným objektem je čp. 15, která je však až z třicátých let 20. století.

4 ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM

4.1 Potenciál výzkumu

Na základě rešerše písemných a kartografických pramenů jsem získal poznání o historickém kontextu Janova. Tento soubor dat obsahující dynamiku, je vhodným podkladem pro tvorbu teoretického modelu, který by měl být podkladem archeologického výzkumu. Vytvořil jsem vlastní model Janova a ten dále konfrontoval s výstupem terénního výzkumu, který je součástí nálezové zprávy z let 2007-2009.

Zásadní informace pro stanovení potenciálu výzkumu vychází z následujících faktů. Janov byl založen v závěru 17. století jako ves se 12 usedlostmi. Historické zmínky poukazují na to, že Janov byl pravděpodobně založen na místě starší, zpustlé lokality. Jsou jisté tendence uvažovat i o středověkém stáří původní lokality. Ves z konce 17. století byla vystavena podél staré cesty, a to v uspořádání šesti usedlostí z každé strany. Postupem času docházelo v Janově k několika přestavbám. V roce 1811 postihl Janov ničící požár, který měl za následek zánik téměř všech objektů. V roce 1838 už jsou stavby vybudovány znovu, a to většinou z nespalného materiálu. Podle pravidelného půdorysu staveb by se mohlo jednat o tzv. dominikální ves, ale pravděpodobnější je, že nová zástavba reaguje na starší model vsi, který se formoval v rámci vnitřní kolonizace plánského panství. Nevzniká tedy dominikální ves, ale vše plynule pokračuje, pouze s novou zástavbou. Další velký požár souvisí se situací na konci války, v rámci leteckých operací. Vesnice po roce 1945 postupně zaniká v souvislosti s mnoha faktory (kolektivizace zemědělství, vysídlení a nasídlení nových lidí). Po roce 1967 jsou zde provedeny ještě další přestavby a přístavby. Totální zánik novověké vsi je pak spojen s plánovanou demolicí v roce 2006. Od tohoto momentu již neexistuje původní ves Janov.

Janov je velmi zajímavou lokalitou, a to především z hlediska postmedievální archeologie. Potenciál výzkumu, vytvořený na základě

historické rešerše a z ní vycházejícího teoretického modelu jsem rozdělil do několika bodů podle chronologické souslednosti.

- 1) Hledání důkazu staršího osídlení
- 2) Výzkum plánovitě založené novověké vsi
- 3) Výzkum polohy budov v době před a po požáru
- 4) Konfliktní archeologie místa válečného střetu
- 5) Celkové doplnění poznatků k archeologii vesnic zaniklých po roce 1945

4.2 Destruktivní výzkum

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán zemními pracemi v souvislosti s výstavbou přeložky silnice I/21 z Nové Hospody do Plané. Forma výzkumu byl dohled při mechanizované skrývce ornice, při zjištění pozitivních archeologických situací se přistoupilo k předstihovým záchranným archeologickým pracím (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 1).

Před samotným výzkumem byl proveden průzkum dosud známých archeologických akcí v dané oblasti. Tento průzkum většinou odkazuje na sporé pravěké nálezy (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 1-2). Lokalita je v podstatě ohodnocena jako doposud archeologicky nevýznamná.

V lesním prostoru podél cesty bylo pak v minulosti identifikováno několik úvozových cest, kterým se výzkum dále nevěnuje, protože není předpoklad k jejich narušení. Pravděpodobně největší archeologický potenciál je pak viděn v případě Janova, kdy se uvažuje o největším narušení archeologických památek, protože plánovaná stavba prochází přímo intravilánem vesnice (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 2).

Archeologický výzkum probíhal v období 11. 11. 2008- 12. 11. 2009. Pozornost byla zaměřena především na kontrolování plochy, kde probíhala mechanická skrývka ornice. Jako archeologicky pozitivní byly shledány i prostory označené Janov 1 a Janov 2.

Na ploše Janov 1 následovalo po mechanické skrývce začištění a následná identifikace všech zahloubených objektů, které byly pak následně ručně vybírány a dokumentovány (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 3).

Na ploše Janov 2 byla zvolena odlišná metoda. Byla vytyčena rozsáhlejší rýha, souběžná s původní trasou komunikace. Po odstranění recentní stavební destrukce se tato rýha rozdělila na pět sond, které byly následně prokopány a zdokumentovány (tamtéž, 3). Získaný nevelký soubor artefaktů byl po laboratorním ošetření rozčleněn dle makroskopicky pozorovatelných vlastností a stručně zhodnocen. (tamtéž, 3)

4.2.1 Plocha Janov 1

Výzkum prováděný v období od 19. do 25. Listopadu roku 2008 zachytil jihozápadně od jádra vsi několik zahloubených objektů (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 50).

Jedenáct zahloubených objektů téměř oválného tvaru, bylo vyplněno středně až tmavě hnědou hlínou a uhlíky, díky čemuž byly, po odstranění ornice, zřetelné na podloží tvořeným okrově hnědým jílem (tamtéž, 50). Je velmi pravděpodobné, že se na ploše nacházely další zahloubené objekty. Tato data mohla být ztracena kvůli nepřízní počasí, anebo při odkryvu těžkou technikou (tamtéž, 50).

V jednom případě se mohlo jednat o zachycení torza podezdívky, tento relikv byl však ve velmi torzovitém stavu kvůli přejíždění místa těžkou technikou, k čemuž došlo ještě před přivoláním archeologů (tamtéž, 50). Zahloubené objekty obsahovaly minimum archeologického

materiálu. Ve všech případech jde však o keramiku novověkého stáří (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 51).

Při začišťování plochy byly nalezeny čtyři novověké střepy, tři s transparentní jednostrannou glazurou a jedna polokamenina. Z dalších nálezů lze jmenovat několik zlomků železa a zvířecích kostí, vše blíže časově neurčeno, patrně však novověké (tamtéž, 51).

Některé z objektů se nacházejí v místech, kde v novověku bývaly zahrádky, a proto je pravděpodobné, že se jedná o objekty, které mohou být důsledkem lidského využití při menší zemědělské výrobě. Ve zbytku případů se patrně jedná o relikty drobné náletové vegetace (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 52).

4.2.2 Plocha Janov 2

Výzkum na této ploše probíhal ve dvou etapách (blíže viz nálezová zpráva) a zaměřil se na průzkum reliktní vsi Janov. Mezi stojícími stavbami bylo možné pozorovat relikty staré zástavby, které byly zaměřeny, avšak kvůli hustému porostu, který je patrný i v zimním období, nebylo možné přehlédnout celou plochu (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 53).

První etapa výzkumu se soustředila na podzemní část domu. Po odkrytí recentních navážek a stavební suti byla prozkoumána sklepní část (tamtéž, 53). Při druhé etapě byl proveden rozsáhlejší výkop, 76 na 4 metry, rozdělen do čtyř sond (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 54). Archeologické práce se odehrávaly na parcelách v minulosti náležících k domům, čp. 6, 7, 8 a čp. 14. Zachyceny byly opět podzemní části, relikty zdiva a v jednom případě i dláždění dvoru (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 55-56). Blíže o této akci v nálezové zprávě.

Výzkum na ploše intravilánu vesnice přinesl velké množství artefaktů, především pak keramických fragmentů, ale i skleněné a železné artefakty (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 57-59).

Získaný materiál je z velké části možno datovat do období novověku, vzhledem k průmyslově vyráběným výrobkům se jedná o interval mezi druhou polovinou 19. a první polovinou 20. století (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 60).

Některé zahloubené objekty však obsahují i materiál raně novověký. V tomto případě se může jednat o objekty pocházející z doby před požárem, které byly poté převrstveny jednotnou kamennou zástavbou (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 61). Ve zkoumaných situacích nebyl nalezen žádný středověký materiál, tudíž nebyla potvrzena teze o původním středověkém osídlení (tamtéž, 61).

4.2.3 Zhodnocení terénní situace

Po rozboru terénní situace jsem se pokusil vyvodit závěry, a ty následně konfrontovat s jednotlivými body, které jsem zmínil jako důležité v kapitole o potenciálu výzkumu.

1) Hledání důkazů staršího osídlení

Výzkumný tým se této problematice věnoval důsledně. Podkladem byla dobře vyhotovená historická rešerše, která poukazovala na možnost staršího osídlení v souvislosti s místním názvem používaným pro tuto lokalitu. Hledaný důkaz středověkého osídlení se však přes všechny snahy nepodařilo nalézt. Tato hypotéza zůstává tedy otevřená pro následné výzkumy.

2) Výzkum plánovitě založené novověké vsi

Terénní odkryv se věnoval založení a vývoji novověké vsi, avšak nebyl přímo zaměřen na problematiku této plánovitě založené lokality. I přes to, že obsáhlá historická rešerše k tomuto tématu podněcuje, zůstal podle mého názoru tento potenciál do velké míry nevyužit.

Lokalita je výjimečná tím, že se svým charakterem jedná o typ vsi podobný tzv. dominikální vesnici, které byly vrchností zakládány za

účelem soustředění stejné činnosti držitelů usedlostí (Škabrada, 1996, 69). V tomto případě jde však o více než sto let dřívější aplikaci těchto principů. A nejen tento fakt z Janova činí lokalitu, která si zaslouží zvláštní pozornost a cílený revizní výzkum.

3) Výzkum polohy budov v době před a po požáru

Autoři výzkumu se tomuto bodu věnovali. Exkavace byla provedena tak, aby zachytila dům čp. 6, který jako jediný neměl podlehnout požáru v roce 1811. Přesto, že byl tento objekt odkryt a došlo k zachycení konstrukce, která by měla být před-požárového stáří, opírají autoři výzkumu znovu svou hypotézu o informace ze Stabilního katastru, kde je tato budova zakreslena jako spalná. Mohlo se však pouze jednat o stejně starou stavbu, která byla po požáru vyhotovena z méně kvalitních materiálů. Proto nemusela být při pozdějším zakreslení do mapy stabilního katastru shledána jako náchylná k případnému požáru.

4) Konfliktní archeologie místa válečného střetu

5) Celkové doplnění poznatků k archeologii vesnic zaniklých po roce 1945

Těmto dvěma bodům, které jsem shledal jako důležité z hlediska výzkumného potenciálu vsi Janov, se terénní výzkum nevěnoval.

4.3 Nedestruktivní archeologický výzkum

4.3.1 Zaměření terénních reliktnů

Záměrem práce v rámci dokumentace archeologické památky a archivování informací o lokalitě před jejím totálním zánikem, bylo i zaměření patrných terénních reliktnů.

Postup metody vycházel z názoru, že nejvhodnějším způsobem zaměřování tohoto druhu památek je kombinace totální stanice a GPS stanice (Funk 2010, 269-270). Vzhledem k faktu, že výstup předchozího výzkumu již obsahuje data pořízená totální stanicí, týkající se i všech

doposud stojících staveb (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 53), což je ostatně zároveň jediná zachytitelná plocha intravilánu, přistoupil jsem tedy rovnou k zaměřování pomocí GPS stanice.

O tyto výsledky jsem doplnil předchozí měření, a poskytl tak kompletnější obraz. Protože je plocha kvůli vegetaci nepřetržitě špatně přehledná a může tedy skrývat různé méně zřetelné relikty (Přemyslovská-Majer-Wasková-Zavřel 2010, 53), soustředil jsem se mimo dobře viditelné relikty i na další zajímavé objekty. Za tyto zajímavé objekty považuji převážně seskupení velkých kamenů, která jsou většinou překryta vegetací, a tvoří tak kupovité útvary. Jindy se jedná i o větší solitérní kameny.

Zanesením těchto bodů do mapy poukazuje na polohové původní zástavby. Dalším antropomorfním objektem, který jsem v rámci zaměřování zachytil je rybník, který se v současné době nachází mezi domy čp. 15 a 16, jde tedy o dnešní intravilán vsi. Až do první republiky byl však polohově situován na okraji vsi, až za poslední usedlosti. Nejedná se však o posunutí vodního díla, nýbrž o jev, který vznikl transformací zástavby, a to vystavení domu čp. 15.

Následně jsem věnoval pozornost i potůčku vytékajícímu z této vodní nádrže.

4.3.2 Vývoj zástavby

Jak jsem zmínil již v předchozích kapitolách, byla ves pravidelného půdorysu. S přihlédnutím k tomuto faktu je však dlužno říci, že docházelo v průběhu času k vývoji zástavby. Někdy se jednalo jen o drobné úpravy obytných budov, či hospodářských staveb, jindy šlo o výstavbu téměř celé dispozice. V některých letech docházelo k zániku budov, v jiných obdobích jejich počet zase rostl. K přehledu o vývojovém trendu lokální zástavby jsem vytvořil databázi.

Prameny, ze kterých jsem čerpal pro zachycení stavu posledních zhruba šedesáti let (1949-2011), mají charakter snímků dálkového průzkumu Země (DPZ). Letecká archeologie patří k nejdůležitějším způsobům získávání nových archeologických dat. Pod pojmem letecká archeologie je souhrnně označeno pořizování snímků v řádech stovek metrů až stovek kilometrů (Kuna a kol. 2004, 49).

Jako dva základní pilíře letecké archeologie lze jmenovat:

1) Průzkum z nízko letícího letadla.

2) Interpretace kolmých snímků a výstupů Dálkového Průzkumu Země (Kuna a kol. 2004, 75).

Takto zachycené snímky Janova jsou k dispozici na internetových portálech, věnujících se dané problematice. Nejstarší pramen v této kategorii byl pořízen při snímkování v roce 1949. Naopak ten nejmladší dokumentuje současný stav vsi. Četnost těchto zdrojů je úměrná zájmu společnosti o využívání webu. V intervalu od roku 2003-2011 vznikla čtyři různá snímkování. Intervaly mezi jednotlivými lety snímkování a ty, které je časově předcházejí, jsou doplněny většinou písemnými prameny, které obsahují relevantní informace, a jsou tedy vhodné pro použití v databázi. V tomto případě se jedná často o údaje z Retrospektivního lexikonu obcí. Spoře se objevují i další zdroje. Nejstarší záznam o vývoji zástavby obsahuje databáze z roku 1713.

Základ databáze je založen na relaci 1:n mezi dvěma tabulkami (Vesnice; Usedlosti), které jsou definovány odlišnými deskriptory. Primárním klíčem je rok záznamu, ze kterého pocházejí dané informace.

Tabulka „**Vesnice**“ je složena z údajů o celkovém počtu staveb, o počtu obydlených čísel popisných, dále o počtu obyvatel a samozřejmě o roce pořízení záznamu. Doplnující informací je ještě název zdroje, ze kterého bylo čerpáno. Ve všech případech, vyjma údaje o zdroji, se jedná o číselný záznam. V některých případech nejsou dostupná data pro všechny deskriptory, i přesto se však díky této tabulce dá vysledovat

mění se počet zástavby, stálých obyvatel ve vsi, a někdy tedy i zjistit průměrný počet obyvatel na jednu stavbu.

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1970
Lidé v domě	4,9	5,2	5,5	5,2	6,0	6,4	5,9	3,3	3,6

Informace z Retrospektivního lexikonu obcí.

Tabulka „**Usedlosti**“ je složena z deskriptorů, které jsou pojmenovány podle jednotlivých staveb. Ve většině případů se jedná o obytné stavby, určení je podle čísel popisných (ČP. 1 až ČP. 16). Dále se zde objevují dva uměle pojmenované deskriptory (JZD1 a JZD2), takto jsem označil dvě hospodářské stavby. Pro jasné určení o jaké stavby se v případě jednotlivých deskriptorů jedná, jsem vytvořil schematický plán vesnice. Jsou na něm označeny všechny objekty, které v Janově v minulosti stávaly, díky této okolnosti se v některých případech stavby překrývají, i tak je však zřetelné, o jaký objekt se jedná.

Jednotlivé deskriptory v tabulce „Usedlosti“ jsou dále definovány pomocí pomocné tabulky „Stav“. Při zadávání údajů do formuláře je u každého objektu na výběr ze čtyř možností popisující stav stavby v daném roce. Možnosti jsou: stojící stavba; viditelný relikv; nestojící stavba; nezjištěno. Možnost „nezjištěno“ je vhodné použít v případě, kdy si nejsem jistý bližším určením stavu nemovitosti. Jako nestojící stavba je považována každá stavba, která v daný moment není na lokalitě viditelná. V tomto případě nerozlišuji, zdali stavba na lokalitě v daný moment ještě nestojí, případně již nestojí.

Podstatou databáze a jejího výstupu je podat podrobnou zprávu o vývoji zástavby v Janově. Jistě by se dalo použít několik možností, jak tento proces zaznamenat, pro příklad se jedná o různé grafy či tabulky s písemnými popisy.

Při celkovém hodnocení výše jmenovaných formátů však podle mého názoru ustupuje přehlednost snaze o zachycení detailu. Myslím to tak, že když se mají do jedné tabulky obsáhnout písemné popisy u všech usedlostí a ke všem datům, které tuto informaci poskytují, stává se výstup do jisté míry nepřehledným, až zmatečným. Z tohoto důvodu jsem nahradil slovní popisy (u jednotlivých buněk tabulky) barevnými poli. Každá barva pak nese informaci o aktuálním stavu objektu. Díky této úpravě již mizí problém s orientací v tabulce a zároveň tento formát poskytuje dobrý grafický výstup o vývoji staveb na lokalitě. Dále jsem se rozhodl pro přesnost doplnit vše ještě písemným popisem, de facto komentářem o stavu jednotlivých staveb.

ČP1- V intervalu mezi lety 1713 až 1778 je tato usedlost doložena jako stojící stavba. Budova zaniká při požáru v roce 1811. Jako stojící objekt je opět vnímána v rozmezí let 1838 a 1945. Zdroj z roku 1949 zaznamenává tuto usedlost již pouze v reliktu. V roce 2003 již na lokalitě není zřejmý ani relikt. Relikt zmizel někdy po roce 1950.

ČP2; ČP3; ČP4; ČP7; ČP8; ČP10; ČP11; ČP12- Tyto objekty mají podle výstupu databáze stejný vývojový průběh. V letech 1713 až 1778 jsou to stojící stavby. V roce 1811 nastal u všech zánik důsledkem požáru. V roce 1838 jsou opět zaznamenány jako stojící objekty, tento stav si zachovávají až do roku 1949. Od roku 2003 nestojí ani jedna z usedlostí a žádná není ani viditelná v reliktu. Situace od roku 1950 není jasná. Jisté ani není, zda byla u všech staveb stejná.

ČP5- Vývoj této stavby je o poznání dynamičtější než u předchozích objektů. Je sice opět doložen jako stojící stavba v letech 1713 až 1778, ale na rozdíl od ostatních není ihned po požáru v roce 1811 obnoven. Záznam z roku 1838 jej neuvádí jako stojící stavbu. Situace se mění až v roce 1848, kdy je i toto číslo popisné již doloženo. Takto vypadá situace až do roku 1880. V intervalu mezi lety 1890 až 1930 nejsou k dispozici záznamy o stavu. Jisté je, že nebyla využívána

k obývacím účelům, ale jak vypadal její stav, není jasné. V roce 1945 již není evidována jako stojící objekt. Od tohoto data se stav nemění.

ČP6- V tomto případě se jedná o usedlost, která jako jediná měla uniknout požáru v roce 1811. Vzhledem k tomu je vnímána jako stojící objekt v delším časovém rozmezí, a to mezi lety 1713 a 1949. Jak vypadá stav od roku 1950 není opět zřejmé. Jisté je, že v roce 2003 již není patrný ani ve viditelném reliktu.

ČP9- Nebýt destrukce po požáru v roce 1811 byl by tento objekt ve stejném stavu od roku 1713 až do roku 2006 (Stejným stavem je myšleno, že by stavba byla vnímána jako stojící objekt). V roce 2007 je v terénu patrná již jen jako viditelný relikt. Od roku 2011 mizí i tyto stopy.

ČP13- Od roku 1773 je stavba vnímána jako stojící objekt, zaniká však v roce 1811. Od roku 1838 do 1949 je opět součástí zástavby. Vývoj po roce 1950 je nejasný. V roce 2003 již není patrná ani v reliktu.

ČP14- Tato stavba je doložená od roku 1838. Od tohoto data je její stav konstantní až do roku 2006. V roce 2007 je již viditelná pouze v terénním reliktu, od roku 2011 není již v terénu zřetelná.

ČP15- První zachycení této stavby pochází z roku 1930. Od této doby je vnímán tento objekt jako stojící stavba až do dnešních dnů.

ČP16- Tato stavba vznikla na místě předchozích staveb ČP12 a ČP13, k tomuto zásahu do původní zástavby došlo někdy po roce 1950. Bližší informace nebyly na základě výstupu databáze zjištěny. Tento objekt dokládá údaj z roku 2003. Nadále si pak zachovává charakter stojící stavby, a to až do současnosti.

JZD1; JZD2- V zásadě stejné informace, jaké jsou k dispozici u objektu ČP16, poskytuje databáze i pro tyto dvě stavby. Vznikly někdy po roce 1950 a jako stojící stavby jsou vnímány až do dnes. Stejně tak je dokládá i pramen z roku 2003.

5 ZÁVĚR

Téma práce se soustředí na problematiku vesnic zaniklých po roce 1945. Poválečné procesy, projevující se na pustnutí těchto lokalit, jsou často přehlíženy, a proto řadí zmíněné téma do skupiny opomíjené archeologie. Výjimečnost těchto míst zůstává mnohdy skryta. Z tohoto důvodu jsem se snažil pomocí příkladu jedné konkrétní lokality poukázat na potenciál výzkumu těchto míst a dále jej konfrontovat s již provedeným výzkumem.

Po vytvoření nástinu metodiky výzkumu tohoto typu lokalit, jsem zpracoval rešerši dostupných pramenů. Takto vypracované shrnutí poznatků o Janově přispělo k vyhodnocení potenciálu výzkumu, který jsem shledal za archeologický významný. Témata, kterými by se měly terénní práce zabývat, mohou být na těchto lokalitách různorodé, což potvrzuje i mé pozorování.

Důležité je, aby si autor výzkumu uvědomil, že se v rámci zkoumání vesnic zaniklých po roce 1945 bude muset zabývat několika etapami historického vývoje vsi, a proto by měl také k různým sekvencím přistupovat individuálně, ale i tak nenadřazovat některá období nad druhá. V případě odkryvu Janova se, podle mého názoru, jedná o přecenění otázky středověkého osídlení, čímž došlo k tomu, že se výzkum soustředil na hledání středověkých stop a už méně se věnoval například prostorovému uspořádání novověké vsi, která vznikla na sklonku 17. století. Z tohoto důvodu došlo při odkryvu, byť k nezáměrné, ztrátě informací, které mohly nést vypovídací hodnotu o unikátní lokalitě. Janov jsem typově ve své práci nazval jako tzv. pre-dominikální ves. Toto označení je založeno na podobnosti s dominikálním typem vsi, který je však časově mladší, a to o několik desetiletí.

Problematika zánikového horizontu po roce 1945 nebyla při terénním odkryvu vůbec zachycena, stejně jako horizont obsahující

informace o konfliktu na konci druhé světové války, který se zde podle písemného svědectví odehrál a postihl Janov ve velké míře. Tento nezáměr souvisí s celkovým opomíjením archeologií modernity.

Jeden ze způsobů, jak získat chybějící informace k výše uvedeným tématům, je provedení revizního odkryvu v pravé části vsi (ve směru z Boru do Plané), která nebyla zasažena při stavbě silniční přeložky a mohla by tedy poskytnout důležitá data. Doufám tedy, že výsledky mé práce budou dostatečným podnětem pro to, aby se výzkum v brzké době uskutečnil.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Funk, L. 2010: Návrh metodiky nedestruktivního výzkumu vesnic zaniklých po roce 1945, Acta FF ZČU 4/10, Plzeň, 267- 279.

Kuna M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Teorie, metody a cíle. Praha: Academia.

Neústupný, E. 1986: Nástin archeologické metody, Archeologické rozhledy 38, 525-548.

Profous, A. 1949: Místní Jména v Čechách II: Jejich vznik, původní význam a změny. Praha.

Procházka, Z. 2011: Putování po zaniklých místech Českého lesa. II, Tachovsko. Osudy 45 zaniklých obcí, vsí a samot. Domažlice.

Přemyslovská, P.- Majer, A.- Wasková, M.- Zavřel, J. 2010: Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při přeložce silnice I/21. Plzeň: ZIP-o.p.s. Nepublikovaná nálezová zpráva.

Roubík, F. 1959: Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách. Praha.

Smetánka, Z. 1988: Život středověké vesnice. Zaniklá Svídna. Praha.

Škabrada, J. 1996: Lidová architektura. Praha: České vysoké učení technické.

Topinka, J. 2004: Zapomenutý kraj- České pohraničí 1948-1960 a takzvaná akce dosídlení. Soudobé dějiny XII/ 3-4, Praha.

Vařeka, P.- Balý, R.- Funk, L.- Galusová, L. 2008: Archeologický výzkum vesnic středověkého původu na Tachovsku zaniklých po roce 1945, Archeologica historica 33/08, Brno, 101-117.

1964: Tereziánský katastr český. Sv. 1, Rustikál kraje A-CH. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra.

1966: Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál kraje K-Ž. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra.

1970: Tereziánský katastr český. Sv. 3, Dominikál. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra.

Internet:

Dohnal, M.-Vařeka, P. v tisku: Archeologický výzkum novověké vesnice v Čechách, <http://www.kar.zcu.cz>, stránky:

<http://www.kar.zcu.cz/texty/Dohnal-Vareka.htm> [citováno 12.01.2012]

Nováček, K.-Vařeka, P. v tisku: Archeologie středověké vesnice, středověký vesnický dům, archeologie novověké vesnice, in: Encyklopedie národopisu Čech, Moravy a Slezska, <http://www.kar.zcu.cz>, stránky:

http://kar.zcu.cz/texty/archeologie_stredoveke_vesnice.htm [citováno 12.01.2012]

Mapy:

1720: Müllerova mapa Čech, měř. cca 1:132 000, mapový list sekce 11 (výřez). Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR, sign. VII/ 4/ A-2587. Převzato z internetových stránek Laboratoře geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně <http://www.geolab.cz>, stránky:

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c011
[citováno 15.11. 2011]

1764-1768 a 1780-1783 (rektifikace): I. vojenské mapování – josefské, měř. 1:28 800, Rakouský státní archiv/ Vídeňský válečný archiv. Převzato z internetových stránek Laboratoře geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně <http://www.geolab.cz>, stránky:

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c136
[citováno 15.11. 2011]

1836-1852: II. vojenské mapování - Františkovo, měř. 1: 28 800, Rakouský státní archiv/ Vídeňský válečný archiv. Převzato z internetových stránek Laboratoře geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně <http://www.geolab.cz>, stránky:

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=W_10_VI
I [citováno 15.11. 2011]

1877-1880: III. vojenské mapování - Františko-josefské, měř. 1: 25 000, Rakouský státní archiv/ Vídeňský válečný archiv. Převzato z internetových stránek Laboratoře geoinformatiky Univerzity J.E. Purkyně <http://www.geolab.cz>, stránky:

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=500&lang=cs&z_width=800&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4049_4
[citováno 15.11. 2011]

1838: Císařský otisk stabilního katastru, Plzeňsko, Kočov, měř. 1:2880.
ÚAZK

1964: Rekonstrukční mapa Janova k roku 1945, bez měř., dr. M. Fitzthum. In: Über Grenzen, 392.

Ostatní:

Vařeka, P. 2012: Třicetiletá válka, přednáška na katedře archeologie FF ZČU Plzeň.

Letecké snímky pro tvorbu databáze:

1949 Letecký snímek, <http://kontaminace.cenia.cz/>, stránky:

<http://kontaminace.cenia.cz/> [citováno 11.03. 2012]

2003: Letecký snímek, <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home>, stránky:

<http://geoportal.gov.cz/web/guest/home> [citováno 11.03. 2012]

2006: Letecký snímek, <http://www.mapy.cz/>, stránky:

http://mapy.cz/#x=12.813958&y=49.764784&z=13&d=ward_14221_1&t=s&q=janov%2C%20tachov&qp=11.734447_48.822753_19.030434_50.696615_6&l=9 [citováno 11.03. 2012]

2007: Letecký snímek, <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home>, stránky:

<http://geoportal.gov.cz/web/guest/home> [citováno 11.03. 2012]

2011: Letecký snímek, <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home>, stránky:

<http://geoportal.gov.cz/web/guest/home> [citováno 11.03. 2012]

7 RESUMÉ

The research of postmedieval sites belongs to the category of neglected archaeology. The topic of this work deals with the issue of deserted villages after 1945. Concrete example is the research of village Janov in west Bohemia. In the work the topic is divided into three main parts.

The first point summarizes the history of research of the postmedieval sites and archaeology of the modern age. The second part of this charter shows how to make correct theoretical model for the particular site; In this example specifically for deserted village after the World War II. Strong emphasis is placed on search of historical and cartographic sources.

The second chapter is about local history of this site. The information about the foundation of Janov and development of the village are there. Historical connection of Janov is segmented into two parts. The interface in this theme is 20th century.

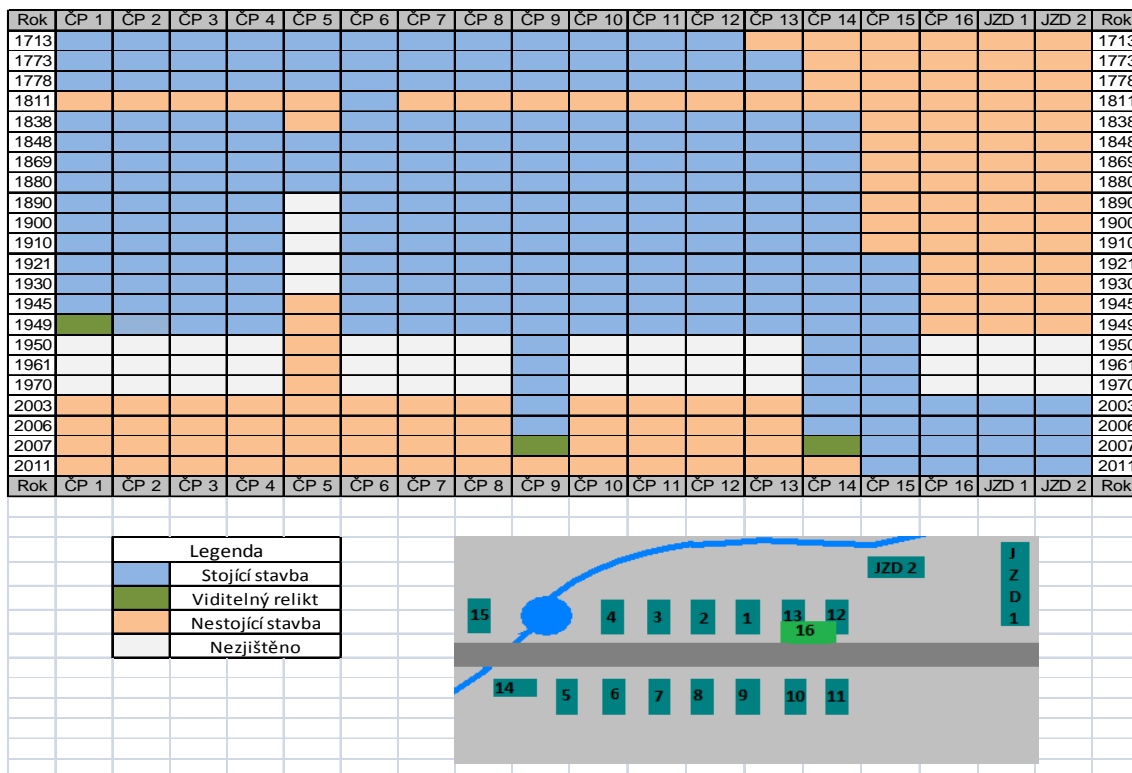
The last chapter includes information about procedures of creating documentation and describes investigation by non-destructive archaeological research. Aerial archaeology provides material for investigation of the development of buildings. These facts are compared with the results of previous research.

During the investigation of archaeological sites such as villages deserted after the World War II. Some information may be lost. The main cause of this fact is neglect by the postmedieval and modern archaeology.

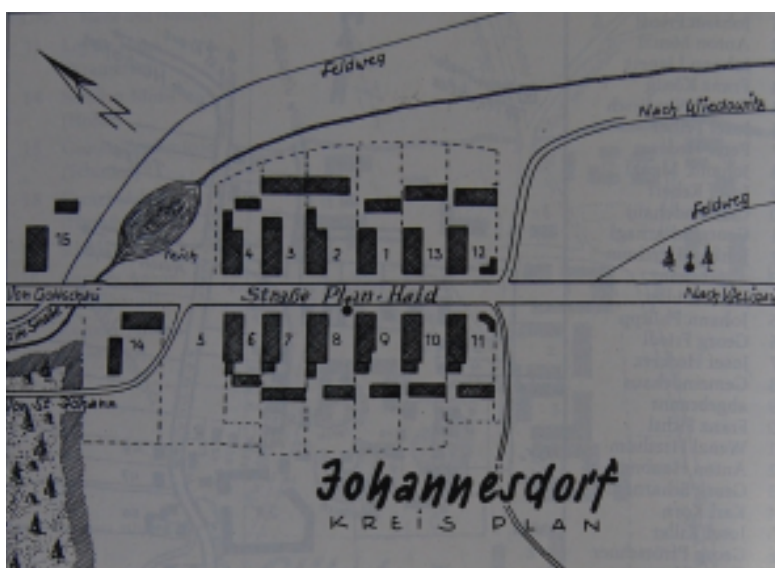
8 SEZNAM PŘÍLOH

Č.1; Výstup databáze	47
Č.2; Rekonstrukční mapa (1945).....	47
Č.3; Letecký snímek (1949).....	48
Č.4; Letecký snímek (2003).....	48
Č.5; Letecký snímek (2006).....	48
Č.6; Letecký snímek (2007).....	49
Č.7; Letecký snímek (2011).....	49
Č.8; Fotografie Janova (JZD1)	50
Č.9; Fotografie Janova (JZD2)	50
Č.10; Fotografie Janova (ČP16)	51
Č.11; Fotografie Janova (Pohled na pravou část vsi).....	51
Č.12; Fotografie Janova (Rybník).....	52
Č.13; Fotografie Janova (ČP16, stodola)	52
Č.14; Měření stanicí GPS (2007, letecký snímek).....	53
Č.15; Měření stanicí GPS (2006, schematický plán).....	53

9 PŘÍLOHY

Č.1; Výstup databáze: Grafické znázornění vývoje zástavby od 1713 do 2011

Č.2; Rekonstrukční mapa: Údaje k roku 1945

Č.3; Letecký snímek: Stav k roku 1949

Č.4; Letecký snímek: Stav k roku 2003

Č.5; Letecký snímek: Stav k roku 2006

Č.6; Letecký snímek: Stav k roku 2007

Č.7; Letecký snímek: Stav k roku 2011

Č.8; Fotografie Janova: Objekt JZD1; foceno 6.3.2012

Č.9; Fotografie Janova: Objekt JZD2; foceno 6.3.2012

Č.10; Fotografie Janova: Objekt ČP16; foceno 6.3.2012

Č.11; Fotografie Janova: Pohled na pravou (ze směru Bor, Planá) část vsi ; foceno 6.3.2012

Č.12; Fotografie Janova: Rybník; foceno 6.3.2012

Č.13; Fotografie Janova: Objekt ČP16 (stodola); foceno 6.3.2012

Č.14; Měření stanicí GPS: Zanesení bodů do leteckého snímku

Č.15; Měření stanicí GPS: Zanesení bodů do schematického plánu (2006)